

מסורת הש"ס

הגהות הב"ח

מוסף רש"י

רבינו חננאל

אח דבור שלפניו. כי יהיה להם דבר
(שמות יח) כי תפגע (שם כג) כי יקרא
קו (דברים כג) כולן לשון אם הם וכן
כי תבאו (שמות יג) כי תלכו (שם ג)
כי תלכה (דברים כו) כי תשא (שמות ל)
וכל המשמשין במקום כאשר ובמקום
אשר כולן לשון אם הם משמיו בזה
מקומות אם משמש לשון כאשר ולשון
אשר כמו ואם יהיה היוכל (במדבר לו)
שהרי בודאי יהיה ואם תקריב מנחת
צורים (ויקרא ג) הרי זה וכאשר
תקריב שהרי חובה הוא וכן אם כסף
תלוה (שמות כב) אם יבלעו ממקומו
(לוי ח) המדבר בשלות רשעים. דילמא
בגון כי תאמר לבבך (שמות י) שמה
תאמר רבים הגויס הדלה לא תאמר
כן לא תירא מהם כי תאמרו מה נרדף
לו (לוי יט) ובי תאמרו מה נאלץ בשנה
השביעית (ויקרא ה) כי תראה חמור
שונאך ותלמ (שמות כג) (כי תראה
והמעלמת) והרבה כללו לשון שמה הן.
לא תחטאי כי יראה (בראשית יח) ה"
לשון דא לא כי יראה. ואימא לא כי תחט
(שם) ה"ל לשון אלא. כי גוע לא יחט
כשאתה קורא וייראו הם יז לשון דא
הדוד לה' כי טוב (תהלים קיח) שהרי
טוב. לא תקפוץ את ירך וגו' (דברים טו)
אלא פתוח תפתח: סיית. עייר בן
סוס: ערוד. חמור הזר: ואימא אז
ואימא אדר. דכל חדשים שבין אז
לבטב פקע לן לעיל מדקאי בזה וקרי
ליה שנת תרביעי ב': מאי שני.
דהר כבז פעס אחרת צבא
בשני מהבא שמעי' דשני לירח
שמונין צו למלכים: שני בחדש
בדיא הוי כביז ציב. דכתיב
בכנה מקומות בחדש לחדש וכתיב
בשנה השלישית בעשור לחודש: שני
בשנה לא אשכחן דכתיב ציב קרא.
דהר בן קרא בשני: שני חווסיה
דרי' וזה. בכולי קראי דליימי לעיל:

יצא

וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עַרְדַּר מִזְמוּרָה
שִׁמְעָה שְׁמַע שְׁמַת אַהֲרֹן וְנִסְתַּלְקוּ עֲנִי כְבוֹד
וְכִסְבוֹר נִתְּנָה רִשּׁוֹת לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל וְהִינֵנו
דְּכֹתִיב ² וַיִּירָאוּ כָל הָעֵדָה כִּי גֹעַ אַהֲרֹן
וְאִיִּר אָבִיהוּ אֶל תִּקְרִי וַיִּירָאוּ אֲלֵא וַיִּירָאוּ
כְּדִרִישׁ לִקְשִׁי ⁶ דָּאִמַר ר"ל כִּי מִשְׁמַשׁ בְּד'
לְשׁוֹנוֹת אִי דִילְמָא אֲלֵא דִהָא מִי דְּמִי הָתָם
כְּנַעֲנִי הֵכָא סִיחֹן תְּנָא הוּא סִיחֹן הוּא עַרְדַּר
הוּא כְּנַעֲנִי סִיחֹן שְׂדוּמָה ⁷ לְסִיחִי בְּמִדְבַּר
כְּנַעֲנִי עַל שֵׁם מַלְכוּתוֹ וּמָה שְׁמוֹ עַרְדַּר שְׁמוֹ
אִיכָא דָּאִמְרִי עַרְדַּר שְׂדוּמָה לְעֶרְוֹד בְּמִדְבַּר
כְּנַעֲנִי עַל שֵׁם מַלְכוּתוֹ וּמָה שְׁמוֹ סִיחֹן שְׁמוֹ
וְאִימָא ר"ה אִיִּיר לֹא סִלְקָא דְעַתָּה דְכֹתִיב
³ וַיְהִי בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בִּשְׁנָה הַשְּׁנִית בְּאֶחָד
לְחֹדֶשׁ הָחֹקֶם הַמִּשְׁכָּן וְכֹתִיב ⁴ וַיְהִי בִשְׁנָה
הַשְּׁנִית בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי ⁶ נִעְלָה הָעֵנָן מֵעַל מִשְׁכַּן
הָעֵדוּת מִדְּקָאֵי בְּנִסָּן וְקָרִי לָהּ שְׁנָה שְׁנִית
וְקָאֵי בְּאִיִּיר וְקָרִי לָהּ שְׁנָה שְׁנִי מְכַלֵּל דְּר"ה
לְאוֹ אִיִּיר הוּא וְאִימָא ר"ה סִיּוֹן לֹא ס"ה
דְכֹתִיב ⁵ בַּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֵם אִיתָא בַּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי
בִּשְׁנָה הַשְּׁנִית לְצֵאת גּוֹ' מִיבְעִי לִיָּה וְאִימָא
תְּמוֹז וְאִימָא אֵב וְאִימָא אֲדָר אֲלֵא אִמַר ר"א
מִהֵכָא ⁶ וַיַּחֲלֵל לִבְנוֹת בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בִשְׁנֵי
בִשְׁנַת אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ מֵאִי שְׁנֵי לְאוֹ שְׁנֵי
לִירָה שְׁמוֹנִין בּוֹ לְמַלְכוּתוֹ מִתְקִיף לָהּ
רְבִינָא וְאִימָא שְׁנֵי בַּחֲדָשׁ א"כ שְׁנֵי בַּחֲדָשׁ
בְּהֵדִיא הוּא כְּתִיב בִּיה וְאִימָא בִשְׁנֵי בִשְׁבַת
חֲדָא דְלֹא אִשְׁכַּחַן שְׁנֵי בִשְׁבַת דְכֹתִיב וְעוֹד
מִקִּישׁ שְׁנֵי בִתְרָא לְשְׁנֵי קָמָא מָה שְׁנֵי קָמָא
חֲדָשׁ אָף שְׁנֵי בִתְרָא חֲדָשׁ תְּנִיא כּוֹתִיב דְּר'
יִיחָזֵן מִנִּין שְׁאִין מִזְנִין לָהֶם לְמַלְכִּים אֲלֵא
מִנִּסָּן שְׁנָא ⁷ וַיְהִי בִשְׁמוֹנִים שָׁנָה וָאַרְבַּע מֵאוֹת
שָׁנָה לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם גּוֹ'
וְכֹתִיב ⁸ וַיַּעַל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֶל הָרֹם הָהָר עַל פִּי
ה' גּוֹ' ⁹ [וְכֹתִיב ⁹ וַיְהִי בָּאֲרֻבָּעִים שָׁנָה גִּעְשִׁיתִי
עֶשְׂרֵה חֲדָשׁ] וְכֹתִיב ¹⁰ אַחֲרֵי הַכּוֹתוֹ אֶת סִיחֹן

ה' כי גוע אהרן וגו'
ויהי בשנה השנית
אל וגו' ואומר ויחל
למלכי אומות העולם
סליו שנת עשרים וגו'
מדקאי בכסליו וקרי
ל' דר"ה לאו ניסן הוא
לארתחשסתא דילמא
למינא

גולם כלומר דלאו אשבת קא
דר' אלעזר צהך צרייתא ו
ניסן חבל לשאר מלכים לא
לתשרי שיש לומר שהם רח
מיטין וליוצלות (א):

שנת עשרים לארתחשסתא המלך, וגם
שנת עשרים לארתחשסתא, ומדקאי ב
שלהם לאו ניסן, דא

במדבר כ ט
3. יהי בחורש הראשון
בשנה השנית באחד
לחורש הוֹקֵם המִשְׁקָן;
שמות מ יז
4. יהי בשנה השנית
בחורש השני בעשרים
בחורש נֶעֱלָה הָעֵקֶן מֵעַל
מִשְׁכַּן הָעֵדֻת;
במדבר יא
5. בחורש השלישי
לצאת בני יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ
מִצְרָיִם ביום הַזֶּה
במדבר יא ט
6. וְהָיָה לְכַנּוּת בַּחֹרֶשׁ
הַשְּׁנִי בִשְׁנַת אַרְבַּע
לְמַלְכוּתוֹ;

דברי הדימים כ ב ג
7. ויהי בשמונים שנה
וארבע מאות שנה
לצאת בני ישראל מארץ
מצרים בשנה הרביעית
בחדש זו הוא החדש
השני למלך שלמנח
ישראל וכן היתה עלי:
מלכים א ו א
8. ויעל אהרן הכהן אל
ההר על פי י' וימת
שם בשנת ארבעים
לצאת בני ישראל מארץ
מצרים בחדש החמישי
באחד לחדש:
מקראות

9. ויהי בארבעים שנה
בעשתי עשר חדש
באחד חודש דבר משה
אל בני ישראל בכל
אשר צוה י' אתו
אלהם: דברים א'
10. אחרי הכוה אש
ישו מלך האמרי אשר
סיונו בחשבון ואת עוג
מלך הקנז אשר יושב
בעשפתר באדריע:
דברים ד'
11. דברי נחמיה ב'
בזכיה ויהי בחודש
סכלוי שנת עשרים ואני
הייתי בשושן הבירה:
נחמיה א'
12. ויהי בחודש
ניסן שנת עשרים
אברתחששת המלך נ'
לפני ואשא את סין
ואתנה למלך ולא הייתי
ד לפני: נחמיה ב'

רבינו חננאל (המשך)
קמא, שני כהרא לשני
אף שני כהרא חדש שמע
מינה מדאריי הוא חדש
שמונתין בן למלוכות,
אש השנה למלוכות ניסן.
גמרא כותיה דר' יוחנן
הנין מלכים שאמרתין
הנין אלא מניסן שנת
ויהי בשמונים שנה וארבע
מאות שנה וגר'. אמר
רב הסדא אל שנו אלא
למלכי ישראל אבל מלכי
אומות אחרים מתשרי
מנין, דהכי דברי תנחומי
הנין כחליה עשרי בחדש
סכילוי (שנת עשרים) וגר'.
וכתיב ויהי בחדש ניסן

טורים לארתחשסתא אף זה
עשרים, מכלל דראש שנה
טהה היא.

ו' לא ס"ד וכו' ופשוטה היא.